

Grønlands Erhverv. Delegeretmøde lørdag den 23. marts 2019.

Formandens mundtlige beretning

(Det talte ord gælder)

Kære delegerede og kære gæster.

I bestyrelsens skriftlige beretning er der gjort rede for de mest væsentlige aktiviteter og GE's holdninger og politiske standpunkter. I den mundtlige del af beretningen vil jeg i højere grad rette blikket mod fremtiden. I Grønlands Erhverv tænker vi langsigtet – vi er på jagt efter fremtiden. Vi arbejder for gode og stabile rammevilkår for erhvervslivet i et langsigtet perspektiv.

Men i Grønlands Erhverv er det samfundsmæssige og sociale engagement også dybt forankret i vores DNA. Vi ved, at forudsætningen for dynamiske og konkurrencedygtige virksomheder er et samfund, hvor stabilitet og social balance er nøgleord.

Det ideal lever Naalakkersuisut og Inatsisartut ikke op til!

Trods løfter og flotte ord er der ikke tegn på, at formanden for Naalakkersuisut, Kim Kielsen, vil sætte sig i spidsen for en nødvendig afbalanceret og lighedsorienteret vækstdagsorden. Kielsen har efterhånden stået i spidsen for flere koalitioner, som politisk har haft forskellige retninger. Det har skabt usikkerhed i

erhvervslivet og i store dele af befolkningen. Den usikre og skiftende politiske kurs er til stor skade for Grønland.

Grønlandsk politik savner fokus og prioritering. Vi savner retning og mål og ikke mindst politisk lederskab og beslutsomhed. Vi ser masser af gode intentioner, men politikerne og embedsværket mangler evnen til at eksekvere. Og samtidig virker det som om, at administrationen i flere departementer er brudt sammen.

Desværre er Finansloven for 2019 ikke et pejlemærke for den reformpolitik, vi efterlyser. Selv om det lykkedes at afværge de værste tidsler, så er finansloven et eksempel på, at Inatsisartut har lettere ved at øge de offentlige udgifter og finde nye skatter end at igangsætte virkningsfulde reformer.

At det forholder sig sådan, blev for nylig dokumenteret af Grønlands Statistik med tal, der viser, at der støt og roligt bliver flere og flere ansatte i kommunerne og Selvstyret. I 2015 var der 10.171 fuldtidsbeskæftigede – i 2017 var der 10.536.

oooOOOooo

Den offentlige sektor er med andre ord en alvorlig konkurrent til virksomhederne, når det gælder arbejdskraft. Virksomhedernes største aktuelle udfordring er, at de mangler kvalificeret og stabil arbejdskraft.

En af GE's medlemsvirksomheder med cirka 170 årsværk havde over 800 ansatte på et år. Det er meget, meget skræmmende tal, som afslører, at virksomheden til hvert årsværk har haft cirka seks ansatte.

Men problemet er ikke begrænset til denne ene virksomhed – mønstret kendes i de fleste virksomheder. Og problemet er en trussel mod virksomhedernes udvikling. Det koster hvert år erhvervslivet et trecifret millionbeløb, og det koster sikkert samfundskassen ligeså meget.

Hvis vi ikke får løst dette problem, så er det utopi at tro, at Grønland nogen sinde kan blive økonomisk uafhængig og opnå politisk selvstændighed!

Derfor har GE taget initiativ til et stort analysearbejde, der skal kortlægge de enkelte medarbejderes ageren på arbejdsmarkedet, sociale forhold osv.

SIK, selvstyret og kommunerne medvirker til undersøgelsen, som ikke skal bruges til at pege fingre, men til at søge mønstre, der vil gøre alle parter i stand til at finde de rigtige indsatsområder.

Økonomisk Råd og Grønlands Statistik er parate med nyttige input, og vi er i kontakt med Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og andre institutioner for at få genereret de datasæt,

der skal til, så de i samarbejde med Grønlands Statistik kan lave analysen, så vi kan bruge alle relevante data. Vi forventer, at undersøgelsen vil vare mindst et år.

Målet med undersøgelsen er ikke at pege fingre af nogle, men derimod at søge at få afdækket hvilke årsagerne til problemerne så vi kan målrette indsatsen på arbejdsmarkedet. Det er på tide vi få be- eller afkræftet de fordomme og lommefilosofier vi har omkring manglen på arbejdskraft, det ustabile fremmøde o.s.v. Så vi kan få løst problemerne ikke bare italesætte dem.

I september 2018 manglede GE's medlemsvirksomheder knap 1.000 medarbejdere. Det viste en undersøgelse, som HS Analyse gennemførte.

Og behovet for arbejdskraft findes i alle brancher og i de fleste jobkategorier. Den manglende arbejdskraft står i vejen for, at virksomhederne kan drives og udvikles optimalt. Og med de store anlægs- og byggeopgaver, der er på vej, vil behovet for arbejdskraft stige betydeligt i de kommende år.

Problemet kalder på politisk ansvarlighed og handlekraft. Vi efterlyser konkrete skridt, der viser, at Naalakkersuisut forstår og bakker op om ønsket om at gøre det lettere for virksomhederne at rekruttere udenlandsk arbejdskraft.

Konkret har GE siden 2014 anbefalet, at Grønland indfører den såkaldte "Færø-ordning", som er omtalt i den skriftlige beretning, Det er nødvendigt at åbne for udenlandsk arbejdskraft. Sker det ikke, kan manglen på arbejdskraft bremse den økonomiske vækst. Så risikerer lufthavnsprojektet og andre projekter at blive forsinkede, dyrere, eller slet ikke gennemført.

Manglen på arbejdskraft er samtidig et alarmerende billede på de strukturproblemer på arbejdsmarkedet, som GE har peget på i mange år.

Det er et paradoks, at mange jobparate personer har behov for offentlig forsørgelse i en situation med stor mangel på arbejdskraft. Og samtidig er mange underbeskæftigede med få timer eller beskæftigelse i en mindre del af året.

Ledighedsproblemerne og lav beskæftigelse har i høj grad sammenhæng med, at mange mangler de kvalifikationer, som efterspørges på arbejdsmarkedet. Men begrænset mobilitet på tværs af landet og beskedne økonomiske gevinster ved at arbejde bidrager også. Store grupper har reelt intet eller kun et beskedent økonomisk incitament til at være i beskæftigelse, at arbejde mere, eller at flytte efter et arbejde. Det er en væsentlig barriere for at øge beskæftigelsen.

I den politiske debat har der været forslag om et beskæftigelsesfradrag eller en jobpræmie for at løse problemet. GE's holdning er, at der er behov for en **samlet** reform af de sociale ydelser for at få styr på samspilsproblemerne. Der er tale om et kompliceret samspil mellem mange ordninger, og en holdbar løsning af problemerne kræver en sammenhængende reform.

Situationen er alvorlig, for tilsammen indebærer de strukturelle udfordringer en alarmerende lav produktivitet, hvor personaleomsætningen er foruroligende høj.

oooOOOooo

Vi står altså med meget store problemer på arbejdsmarkedet og i samfundet som sådan, men så meget mere er der grund til at glæde sig over, at vi befinder os i en periode med økonomisk vækst. Det er til gavn for virksomhederne og hele befolkningen.

Men i GE tolker vi ikke den aktuelle fremgang i økonomien som en afgørende vending i den økonomiske udvikling i Grønland.

Højkonjunktoren skyldes **ikke** politiske beslutninger, men frem for alt gode priser på grønlandske fiskeprodukter på eksportmarkederne. Vi er helt afhængige af udviklingen inden for fiskeriet. Det betyder, at vi er kolossalt sårbare over for fald i priser og fangstmængder.

Det er derfor, vi efterlyser et bredere erhvervsgrundlag. Naalakkersuisut bør i samarbejde med det private erhvervsliv og organisationerne bruge kræfter på at udvikle nye erhverv og beskæftigelse.

oooOOOooo

Vi står over for et meget omfattende arbejde i den fiskerikommission, som nu langt om længe skal til at arbejde.

Vi beklager, at GE ikke er blevet inddraget i forberedelsen til kommissionsarbejdet, selv om Naalakkersuisoq for Fiskeri har givet håndslag på, at fiskeriets aktører og organisationer ville blive taget med på råd. Resultatet er, at virksomhederne – altså aktørerne i det havgående fiskeri – holdes uden for kommissionsarbejdet, med mindre GE afgiver pladsen. Det er helt urimeligt at lægge den slags begrænsninger i så vigtig en sag, som er blevet markedsført som grundlaget for et nationalt kompromis om de kommende års fiskeripolitik.

Det handler om vores absolut vigtigste erhverv, og når politikerne skal tage stilling til resultatet af kommissionens arbejde, får det konsekvenser for hele samfundet.

Grønlands konkurrenceevne er på spil. Vil vi også i fremtiden være konkurrencedygtige på verdensmarkedet? Eller risikerer Grønland at

blive overhalet af andre fiskerinationer, som investerer massivt i ny teknologi, der effektiviserer fiskeriet og medfører, at færre mennesker kan producere mere både til søs og i fabrikkerne i land?

Teknologiudviklingen betyder, at antallet af fiskere reduceres, og at fisk og skaldyr fremover vil være uberørt af menneskehænder. Den udvikling står i skærende modsætning til nogle partiers ønske om at tiltrække flere unge til det grønlandske fiskerierhverv, så flere fiskere skal fange den samme mængde fisk.

Det er en helt forkert politik og stik imod udviklingen i andre lande. En forkert fiskeripolitik vil medføre, at Grønland får meget svært ved at forblive konkurrencedygtig på verdensmarkedet, når andre lande investerer massivt i ny teknologi og effektivisering af fiskeriet, mens vi herhjemme har en helt anden dagsorden.

For GE er det afgørende, at de overordnede mål for fiskerikommissionens arbejde bliver styrende: At fiskeripolitikken skal sikre det størst mulige samfundsøkonomiske afkast og på et bæredygtigt grundlag; at fiskerilovgivningen skal skabe sammenhængende, stabile rammebetingelser, der reducerer usikkerheden og som skaber et attraktivt investeringsklima.

oooOOOooo

Indtil for en uge siden var eksporten af fisk og skaldyr alvorligt udfordret af Storbritanniens farvel til EU uden en aftale og uden en bilateral aftale mellem Grønland og Storbritannien.

En såkaldt hård Brexit kunne betyde, at eksporten ville ramme en britisk toldmur på op til 20 procent. Det britiske marked er det største enkeltmarked for kogte og pillede rejer fra Grønland til en eksportværdi af næsten 800 millioner kroner, så det var en alvorlig sag.

Men nærmest i 11. time har briterne besluttet, at de grønlandske fiskeprodukter ikke bliver ramt af nye afgifter det første år efter Brexit. Det betyder, at der bliver tid til at forhandle en permanent bilateral handelsaftale med Storbritannien på plads, og det er naturligvis en rigtig god nyhed.

oooOOOooo

I GE håber vi fortsat, at turismen og råstofindustrien udvikler sig til bærende erhverv, men generelt er der først skabt grundlag for varig økonomisk fremgang, når de strukturelle problemer i samfundet er løst. Det er i det lys, man skal forstå vores tilbagevendende krav om reformer. Jo mere vi udskyder reformprocessen, jo større bliver problemerne, og jo vanskeligere bliver det at løse dem.

Det er også derfor, at vi maner til besindighed og omtanke, når det gælder om at hjemtage de områder, som stadig varetages af staten. Hvert nyt område, der bliver hjemtaget vil medføre nye omkostninger og træk på skattegrundlaget. Vi får endnu flere problemer med rekruttering og fastholdelse. Vi må forudse nye brugeravgifter, og forvaltningskvaliteten bliver meget ringere, for der er hverken penge eller kvalificerede medarbejdere til rådighed. Det betyder, at kræfterne tappes fra skole- og socialområdet og andre områder, hvor der er brug for at sætte alle kræfter ind for at løse meget store og akutte problemer. Og underskuddet på finansloven vil vokse, med mindre skatter og afgifter sættes op.

Jeg vil i den forbindelse gerne understrege, at GE har en overvejende positiv dialog med selvstyret, departementerne og andre myndigheder.

GE er en værdifuld høringspart for lovgiverne, og både på det formelle og det mere uformelle plan har vi et godt samarbejde med de folkevalgte politikere i Inatsisartut. Og ude lokalt har GE's lokalafdelinger et loyalt samarbejde med borgmestrene og de kommunale forvaltninger.

GE repræsenterer et liberalt samfundssyn, men vi er anstændige og en markant stemme for mere lighed i det grønlandske samfund. Vi

argumenterer for tryghed, bedre boligvilkår, gode uddannelser til alle og frem for alt job og beskæftigelse.

oooOOOooo

Og som jeg sagde i begyndelsen af beretningen, så er et samfund i balance et grundvilkår for et velfungerende erhvervsliv. Men det er også et grundvilkår for en positiv og indholdsrig tilværelse for den enkelte borger og dermed grundvilkår for et samfund med meningsfulde udfoldelsesmuligheder, hvor borgerne erkender ansvaret for sig selv – og for fællesskabet.

En veluddannet befolkning er en fundamental forudsætning for et stabilt og dynamisk samfund med velstand, velfærd og vækst. En velfungerende folkeskole er nøglen til lighed, tryghed og udvikling. Men folkeskolen scorer bundkarakter. Halvdelen af de elever, der forlader folkeskolens ældste klasser, går ikke videre i et kompetencegivende uddannelsesforløb. Det meget lave uddannelsesniveau er fortsat vores største samfundsproblem. Uddannelseskrisen er en national katastrofe.

Vi bruger oceaner af penge og andre ressourcer på folkeskolen, men alligevel er problemerne tårnhøje. Det er en kæmpe udfordring for det grønlandske samfund – og for virksomhederne. Flere fag bliver undervist af ufaglærte lærere, og sygefraværet blandt lærerne er er meget højt.

Det er kommet så vidt, at eleverne selv er begyndt at røre på sig. De ældste elever er bekymrede over manglen på kvalificerede lærere – eller slet ingen - for det går ud over deres karakterer og deres muligheder i ungdomsuddannelserne.

GE har i samarbejde med lærernes faglige organisation, IMAK, peget på de tre vigtigste løsningsområder: Det handler om *ledelse, faglighed samt de fysiske rammer og redskaber*. Vi har sammen formuleret forslag til, hvordan der skabes kvalificeret ledelse, hvordan fagligheden sikres, og hvad der kræves af rammerne og redskaberne – for eksempel digitale redskaber på de enkelte skoler.

“Uddannelse er Grønlands vigtigste råstof”. Sådan lød mottoet for den kampagne, vi har gennemført sammen med IMAK for at lægge pres på politikerne. Kampagnen var samtidig en invitation til dialog. Vi insisterer på, at selvstyrets uddannelsesdepartement åbner sig og inviterer organisationerne til dialog med politikerne og embedsmændene, så vores ekspertise bruges aktivt til at finde de rigtige løsninger.

oooOOOooo

Rigtige løsninger er også helt afgørende, hvis råstofområdet skal blive en vigtig søjle i erhvervsudviklingen. Det er nødvendigt, at man politisk styrker effektiviteten og kvaliteten i de processer, der skal føre projekterne fra efterforskning til åbning af nye miner.

For nylig var store dele af aktørerne i branchen samlet i Toronto i Canada i forbindelse med den internationale PDAC-messe. Det var et meget vellykket arrangement, som fik stor lokal medieopmærksomhed, fordi kronprins Frederik var med.

GE har i flere år organiseret en stor grønlandsk-dansk delegation til PDAC, hvor vi bl.a. samarbejder med selvstyrets råstofdepartement om en konferencedag – den såkaldte "Greenland Day" – og samarbejdet udvikler sig positivt fra år til år.

Som noget nyt inviterede GE i år Naalakkersuisoq for Råstoffer, Erik Jensen, de øvrige tilstedeværende politikere samt ledelsen af Råstofdepartementet til et lukket dialogmøde med virksomhederne.

Det viste sig at være et rigtigt godt initiativ. Parterne fik lejlighed til at drøfte de aktuelle problemer i branchen, og det var helt klart en øjenåbner for Erik Jensen og hans folk.

Allerede dagen efter hjemkomsten til Grønland henvendte Erik Jensen og departementschefen sig til GE med en stor tak for det vellykkede arrangement. Erik Jensen gav samtidig håndslag på, at myndighedsbehandlingen af råstofbranchen skal gøres mere smidig og hurtig, og det løfte har han gentaget i de grønlandske medier. Jensen vil arbejde for, at råstofmyndigheden samles ét sted efter det såkaldte one-door-princip, og han ønsker et godt samarbejde om den nye olie- og mineralstrategi, som der snart kommer forslag

til. GE har foreslået, at der samtidig bliver etableret et rådgivende råstofråd.

oooOOOooo

Efter et langt tilløb har Inatsisartut vedtaget lufthavnspakken. Det betyder, at der skal anlægges nye internationale atlantlufthavne i Nuuk og Ilulissat og en ny regional lufthavn i Qaqortoq.

Det er det største anlægsprojekt i Grønlands historie, og det gennemføres med støtte fra den danske stat, som samtidig har kastet 220 millioner kroner ind i et styrket erhvervssamarbejde mellem Grønland og Danmark.

Lufthavnsprojekterne i Nuuk og Ilulissat er nu sendt i udbud. Men det er nok ikke sandsynligt, at de store byggerier kommer til at foregå på samme tid. Både GE og Økonomisk Råd har sagt, at det vil være hensigtsmæssigt at bygge de to atlantlufthavne i etaper. Det har vi sagt for at undgå overophedning af økonomien og for at undgå et stort lønpres på arbejdsmarkedet på grund af det kolossale behov for både hjemmehørende og udenlandsk arbejdskraft, som flere store projekter på én gang vil medføre.

oooOOOooo

De nye lufthavne og den samlede infrastruktur-udvikling, som også indebærer en ny strategi hos Royal Arctic Line, vil få afgørende

indflydelse på fremtidens Grønland – og det er præcis det, som Future Greenland konferencen den 14. og 15. maj handler om.

Konferencen gennemføres under titlen *‘Økonomisk uafhængighed og politisk selvstændighed. Hvad kræver det?’* Formålet med konferencen er at gøre samfundsdebatten om Grønlands udvikling stærkere forankret i en fælles anerkendelse af, at vi ikke kan skabe den nødvendige økonomiske vækst uden et sundt erhvervsliv, flere private virksomheder og en større eksport.

Selve titlen på konferencen lægger op til en diskussion om, hvad politikerne, erhvervslivet og andre vigtige aktører kan gøre for at realisere Grønlands ambition om større økonomisk uafhængighed.

GE mener, at en meget stærkere national økonomi er en helt grundlæggende forudsætning for at opnå større politisk selvstændighed – både som der allerede i dag er mulighed for inden for selvstyrets rammer, og ikke mindst hvis en vision om Grønland som et uafhængigt land skal virkeliggøres.

oooOOOooo

For mange er debatten om fremtidens Grønland en følelsesladet sag, men i GE mener vi, at det er nødvendigt at tage hul på de ømme spørgsmål. Vi arbejder på at skabe en fælles erkendelse af, at erhvervslivet er en central drivkraft i den økonomiske udvikling,

og at der skal handlekraft til. Vi indbyder til en diskussion om, hvad der kan og skal gøres for at skabe de rette betingelser for den ønskede udvikling.

Det er i det krydsfelt, vi finder GE – midt i debatten om bud på de beslutninger, der skal sikre borgerne og erhvervslivet en god og tryk fremtid.

Helt aktuelt har vi i denne uge afsluttet forhandlingerne med SIK om en ny overenskomst. Vi har underskrevet et resultatpapir, og vi vil naturligvis orientere medlemsvirksomhederne, så snart SIK's kompetente organer har taget stilling til forhandlingsresultatet.

For nylig blev vi enige med Finansforbundet om vilkårene for de bankansatte i de kommende tre år, og den aftale er allerede godkendt af de lønmodtagere, som er omfattet af aftalen.

oooOOOooo

Med det vil jeg til slut sige tak for det store engagement, som mange virksomheder lægger i medlemskabet af Grønlands Erhverv. Vi oplever en fornuftig medlemsudvikling. Vores brancheudvalg er rygraden i organisationens arbejde. Og bestyrelsen repræsenterer de mange brancher og den holdningsmæssige og geografiske mangfoldighed, som skaber dynamik og fremdrift i arbejdet - og

frem for alt sikrer, at der ikke bliver truffet énøjede beslutninger.

Tak for det!

Tak til bestyrelsen for et godt samarbejde og tak til alle de ansatte. Hver eneste medarbejder er dedikeret til arbejdet, og jeg siger mange, mange tak for indsatsen til jer alle sammen.

Med de ord slutter den mundtlige beretning. Jeg henviser til den skriftlige beretning, som I alle har fået før delegeretmødet, og det kan sikkert ikke overraske, at jeg anbefaler de delegerede at godkende den skriftlige og den mundtlige beretning under ét.

oooOOOooo

Men inden jeg slipper mikrofonen vil jeg minde om, at sekretariatschef Karsten Lyberth-Klausen blev 60 år i går. Karsten er jurist og har haft en lang karriere i Grønland – først i det daværende hjemmestyres uddannelsesdirektorat, men frem for alt som en betroet medarbejder i Grønlands Erhverv. Han blev ansat i Grønlands Arbejdsgiverforening, som vi hed dengang, den 1. august 2002, og det er ikke for meget sagt, at han er "firmaets mand".

Vi fejrer Karsten med en reception i eftermiddag her på hotellet, men lad os allerede nu sige hip-hip med et trefoldigt hurra.

Tak for ordet.